

Utsatt eksamen PSYC3220 – Våren 2026

Du skal svare på en oppgave i del A og en oppgave i del B.

Oppgaven i del A teller 2/3 i sensuren, mens oppgaven i del B teller 1/3.

Begge oppgavene må være bestått for å bestå eksamen.

Del A: Velg **en** av følgende to alternativer:

Alternativ 1:

Hva vet vi om stabilitet og endring i personlighetstrekk i voksen alder? Drøft hvordan følgende prinsipper for personlighetsutvikling henger sammen med det vi vet om stabilitet og endring i personlighetstrekk i voksen alder: Prinsippet om kumulativ kontinuitet, modningsprinsippet, prinsippet om sosial investering og nisje-valgprinsippet. Er det rimelig å si at funn fra tvillingstudier støtter plastisitetsprinsippet? Forklar.

Alternativ 2:

Johan er 45 år og skårer to standardavvik over gjennomsnittet på personlighetstrekket nevrotisme. Da han var 25 år, skåret han et drøyt standardavvik over gjennomsnittet på nevrotisme.

Johan har vanskelig for å stole på folk. Han føler lett at andre ler av ham bak hans rygg, og han unngår ofte sosiale situasjoner for å beskytte seg mot ubehag. Han er selvkritisk, har lett for å gruble, og han kan grue seg lenge til situasjoner han tror han ikke vil mestre. Han føler seg nervøs og trist mye av tiden, og opplever at han har hatt det slik siden han var tidlig i tenårene.

Johan har slitt med gjentakende depresjoner siden han var tidlig i tjueårene. Dette har gjort at han aldri har klart å fullføre utdanning eller vært i jobb over lengre tid. Periodene med depresjon varer gjerne i to-tre måneder, og han merker at han sliter mye mer med konsentrasjon og søvn når han er deprimert enn når han ikke er inne i disse depressive periodene. Depresjonen til Johan har blitt mer alvorlig med årene, og han har blitt stadig mer sosialt isolert.

Drøft hvordan disse opplysningene om Johans depresjon og nevrotisme kan tolkes ut ifra følgende teorier om personlighet og psykopatologi: Arr-modellen, sårbarhetsmodellen, patoplastisitetsmodellen og spektrummodellen.

Del B: Velg **en** av følgende to alternativer:

Alternativ 1:

Tenk deg at du har utviklet et nytt spørreskjema for å måle Big Five personlighetstrekk. Du har gjennomført en eksplorerende faktoranalyse (EFA) med oblimin rotering, basert på svarene fra 500 personer. Du har fått resultatene som er presentert i tabellen nedenfor (tallene i tabellen er faktorladninger).

N1-N5 er fem ledd (spørsmål) som skal måle nevrotisisme. E1-E5 er fem ledd som skal måle ekstroversjon. På samme måte er O1-O5, A1-A5 og C1-C5 ledd som skal måle henholdsvis åpenhet, medmenneskelighet og planmessighet. F1 til F5 i tabellen er tilfeldige navn på de fem faktorene som er trukket ut i faktoranalysen.

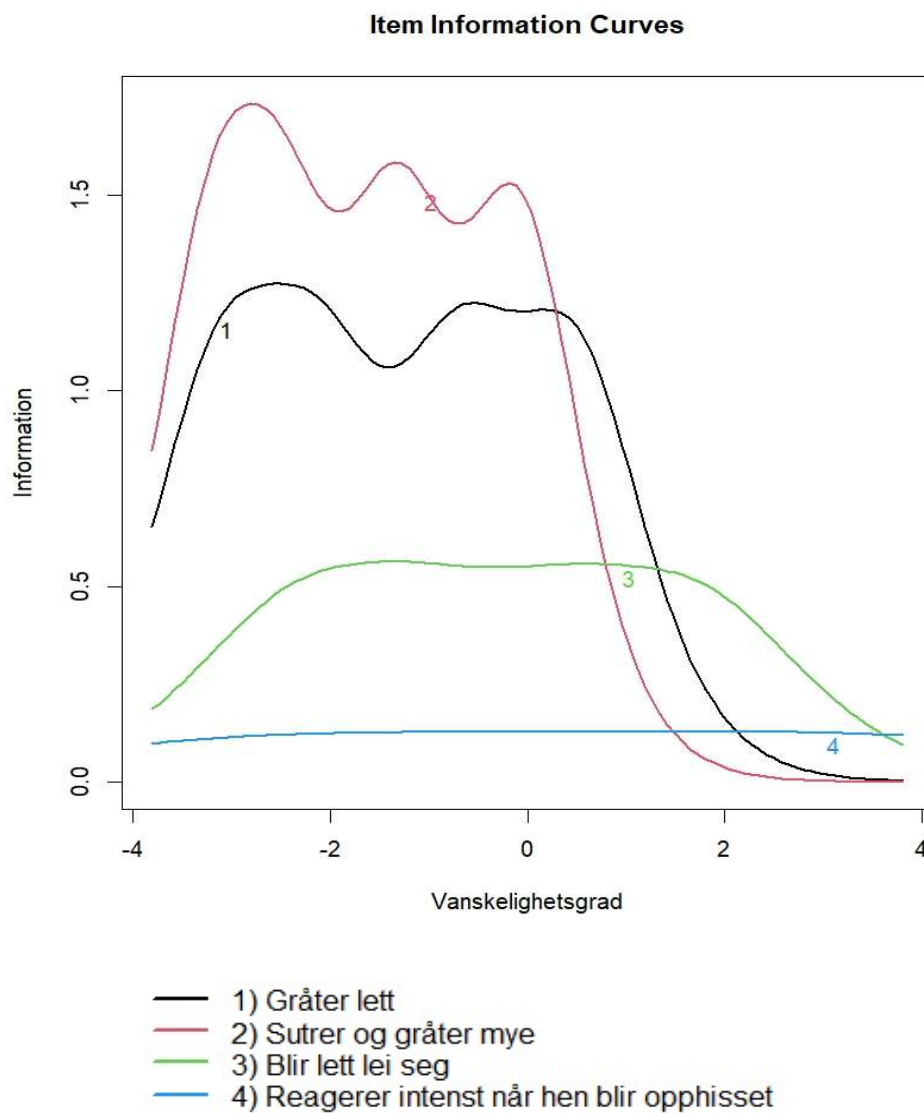
- a) Drøft i hvilken grad disse resultatene støtter eller ikke støtter antakelsen om at testen måler de fem faktorene i Big Five.
- b) Er det noen endringer du bør gjøre i testen for å forbedre den?
- c) Du bestemmer deg for å utforske skalaen for åpenhet (O) nærmere, og legger de fem O-leddene inn i en IRT-analyse. Hva kan du da få svar på?

Variable	F1	F2	F3	F4	F5
N1	-0.35				
N2	-0.41				
N3	-0.55				0.62
N4	-0.46				0.51
N5	-0.37				0.52
E1	0.61				
E2	0.68				
E3	0.56				
E4	0.52				
E5	0.62				
O1				0.45	
O2				0.53	
O3				0.63	
O4				0.72	
O5				0.55	
A1		0.66			
A2	0.36	0.63			
A3		0.70	0.34		
A4		0.84			
A5		0.61			
C1			0.63		
C2			0.52		
C3			0.58		
C4			0.71		
C5			0.79		

Alternativ 2:

En norsk studie har samlet inn informasjon fra foreldre om deres barns temperamentstrekk. Barna var 18 måneder gamle da undersøkelsen ble gjennomført. Foreldrene svarte på fire spørsmål om temperamentstrekket negativ emosjonalitet. Nedenfor finner du resultater fra item response theory –analyse (IRT) av disse fire spørsmålene.

Tenk deg at du skal velge to eller tre av disse fire spørsmålene til en forkortet versjon av skalaen. Hvor mange og hvilke ledd ville du ha valgt? Begrunn svaret ut ifra IRT-resultatene nedenfor. Forklar hva som menes med at et ledd eller spørsmål har høy grad av informasjon. Er det noe i resultatene som indikerer om disse fire spørsmålene til sammen utgjør et godt mål på negativ emosjonalitet, eller er det noe som tilsier at man burde ha brukt andre spørsmål i tillegg? Begrunn svaret.

Sensorveiledning:

Generelt:

Det er mange måter å besvare en oppgave på, og det er lov å definere at man legger mer vekt på visse deler av oppgaven enn andre. Alt som det er eksplisitt spurt om, må besvares, men noe kan altså besvares kortere dersom andre deler er mer utfyllende besvart. Studenter kan trekke inn ulike deler av pensum, og innhold som er relevant for det som er spurt om, teller positivt selv om det ikke er nevnt eksplisitt i sensorveiledningen. Forståelse og diskusjon er viktigere enn å kunne mange detaljer.

Fire aspekter skal vektlegges i vurderingen:

- Kunnskapsmengde (teoretisk/empirisk)
- Innsikt (oversikt/forståelse)
- Fremstilling (struktur/begrepsapparat)
- Bruk (selvstendighet)

Det er ikke noe krav om innholdsfortegnelse eller referanseliste.

Sensorveiledning Del A, alternativ 1:

Presise beskrivelser av de ulike prinsippene trekker opp (disse er beskrevet i kapittel 11 og oppsummert i tabell 11.1 i læreboka). Studenten forventes å ha forstått hvordan empirien støtter eller ikke støtter de ulike prinsippene. Evne til å diskutere empirien, som å framheve begrensninger når det gjelder å trekke kausale slutninger – trekker opp. Det trekker også opp dersom studenten har forståelse når det gjelder andre utfordringer med å studere hvordan personlighet endrer seg – for eksempel behov for longitudinelle studier og noenlunde representative utvalg.

De viktigste absolutte endringene (gjennomsnittsendringer) er økt A, C og redusert N. Når det gjelder relativ stabilitet, øker korrelasjonene (stabiliteten) fram mot ca. 50-60-årene, for deretter å synke noe. Noen andre endringer er også nevnt i boka. Disse funnene er oppsummert av hhv. modningsprinsippet og prinsippet om kumulativ kontinuitet.

En god besvarelse bør se prinsippene i sammenheng med de empiriske funnene. En korrekt forklaring av forskjellen mellom gjennomsnittsendring/stabilitet og rangordnendring/stabilitet trekker opp.

Prinsippet om sosial investering forklarer modning i personligheten med at vi inntar mer ansvarsfulle roller når vi blir voksne. Det finnes en del krysskulturell empirisk støtte for dette prinsippet. En god besvarelse bør problematisere kausalitet angående dette. Det er også noen studier som sammenlikner personer innad i samme kultur, som kanskje ikke støtter prinsippet. Dette er ikke nevnt i boka, men diskutert i forelesning, og det trekker opp å nevne dette, men er ikke noe krav.

Prinsippet om nisjevalg sier at vi velger og skaper situasjoner ut i fra vår personlighet, og at disse situasjonene bidrar til stabilitet i personligheten. Vi har lite empiri for dette fordi det er svært krevende å studere de kausale mekanismene som ligger i dette prinsippet.

Tvillingstudier viser at miljøet kan påvirke personlighet gjennom hele livet, i tråd med plastisitetetsprinsippet.

Sensorveiledning Del A, alternativ 2:

Arrmodellen sier at episoder med depresjon vil påvirke personlighet slik at nevrotisismeskåren stiger, og dette er i tråd med det vi har fått vite om personen. Samtidig vet vi ikke om det er depresjonen som fører til økning i nevrotisme, eller om det er nevrotisme som fører til økt depresjon, eller om depresjon og nevrotisme har felles årsaksfaktorer.

Sårbarhetsmodellen sier at nevrotisme er en sårbarhetsfaktor for depresjon. Opplysningene om at personens forhøyede nevrotisme (risikofaktor) var til stede før depresjonene begynte, passer med denne modellen. Sårbarhetsmodellen sier også at depresjon er noe kvalitativt annet enn nevrotisme. Dette kan stemme med at personen opplever symptomer som konsentrasjonsvansker og problemer med søvn når han er deprimert, men dette kan selvsagt også være en kvantitativ forskjell. Sårbarhetsmodellen passer også med at depresjonen har blitt mer alvorlig når nevrotisismeskåren har blitt høyere, men som nevnt over, har vi ikke nok informasjon til å vite om det er økt nevrotisme som fører til økt depresjon eller omvendt. Det kan som nevnt også være felles sårbarhet som fører til økning i både nevrotisme og depresjon.

Patoplastisitetmodellen sier at personligheten vil påvirke hvordan depresjonen utarter seg. Denne modellen passer godt med at personen både har forhøyet nevrotisismeskåre og depresjoner som virker forholdsvis alvorlige, i og med personen ikke har klart å fungere i jobb eller fullføre studier på grunn av depresjon. Spektrummodellen ser depresjon som en mer alvorlig variant av nevrotisme, og innebærer en antakelse om at nevrotisme og depresjon har felles årsaker. Man kan tenke seg at høyt nevrotisismenivå går over i depresjon når personen blir utsatt for stress eller andre risikofaktorer.

Sensorveiledning Del B, alternativ 1:

a) Tre av faktorene (O, A og C) ser ut til å komme ut som klare faktorer i denne analysen. Faktorladningene er høye, og ingen av disse leddene lader høyere på andre skalaer enn de er ment. Det er få kryssladninger. E og N kommer ikke fram som to separate faktorer. Tre av N-leddene lader høyest på en egen faktor, men de har også høye ladninger på samme faktor som E-leddene. To av N-leddene lader kun på faktoren hvor E-leddene lader.

b) Skalaen bør få nye ledd som skiller bedre mellom E og N.

c) Ved å legge O-leddene i en IRT-analyse, kan forskere få kunnskap om blant annet følgende:

- Hvor mye informasjon hvert av de fem leddene gir.
- Hvor på åpenhetskalaen hvert av leddene gir mest informasjon, og dermed
- om leddene dekker en bredde av denne skalaen eller bare et lite område

Sensorveiledning Del B, alternativ 2:

Spørsmål 1 og 2 inneholder mest informasjon. Spørsmål 3 inneholder imidlertid noe mer informasjon enn 1 og 2 når det gjelder å skille mellom personer med høye grader av temperamentstrekket. Studentene kan argumentere for å beholde spørsmål 1 og 2, eller 1, 2 og 3. Spørsmål 4 gir omtrent ingen informasjon.

Et spørsmål har høy grad av informasjon når det skiller godt mellom personer som har ulike nivåer av trekket man ønsker å måle. Mye informasjon betyr god reliabilitet. Noen studenter kan forklare at høy grad av informasjon typisk sees som høy faktorladning i en vanlig faktoranalyse, og dette trekker opp. Spørsmål 4 har svært lav grad av informasjon, og dette betyr at det i liten grad korrelerer med de andre tre spørsmålene. Det trekker opp om studenten viser evne til å se slike sammenhenger.

De fire spørsmålene gir en del informasjon om barn som har lavere enn gjennomsnittlig negativ emosjonalitet. Dersom man ønsker å skille mellom barn som har høyere nivåer av dette trekket, bør man nok legge til flere spørsmål. Det kan være aktuelt å legge til spørsmål som kan skille mellom barn litt over snitt versus ganske mye over snitt. Et slikt spørsmål kunne kanskje ha handlet om noe bare noen foreldre ville ha svart seg enig i – f.eks. at barnet er nesten helt umulig å roe når hen er lei seg.

NB! Tallene viser at ingen av de fire spørsmålene inneholder veldig mye informasjon – men studentene har ikke lært om dette, og foreleser har understreket at det er vanskelig å tolke den absolutte verdien til disse tallene. Vi forventer derfor kun at studentene diskuterer hvilke spørsmål som har mye eller lite informasjon i forhold til hverandre, og hvor på skalaen spørsmålene har mer eller mindre informasjon relativt sett.

Læreboka inneholder formler og matematikk, mens forelesningen kun har fokusert på konseptuell forståelse av IRT. Studentene er informert om at **det ikke forventes at de skal bruke formler eller forklare IRT matematisk på eksamen.**